

UDK 811.133.1'37

Izvorni naučni rad

Sonja ŠPADIJER (Podgorica)

Institut za strane jezike

sonjaspa@yahoo.fr

SOMATIZMI U FRANCUSKOME JEZIKU: SEMANTIČKO-SINTAKSIČKI MODELI

Cilj ovog istraživanja je sintaksičko-semantički opis jednoga tipa idiomatskih izraza u francuskome jeziku (somatizama) s aspekta semantičke sintakse koja se služi aktantskim modelima da bi prikazala način organizacije semantičke strukture idiomatskih izraza. U okviru istraživanja osmislili smo analizu fiksiranog dijela idiomatskog izraza u cilju definisanja odnosa aktanata i predikata u okviru aktantskog modela. Na osnovu rezultata analize ponudićemo definitivne aktantske modele koji bi bili u stanju da opišu sintaksičko-semantičku strukturu idiomatskih izraza u korpusu.

Ključne riječi: *aktanti, predikati, aktantski modeli, fiksirane strukture, semantički modeli*

Predmet istraživanja ovog rada su francuski *idiomatski izrazi* (dalje u tekstu E.I.: *expressions idiomatiques*). Riječ je o somatizmima formiranim oko semantičkoga polja leksema: *la tête* (*crâne, cerveau/cervelle, esprit*), *la dent*, *le visage* (*gueule, mine, barbe, face, tête*), *les yeux* (*œil*), *la bouche* (*lèvres, gueule, bec*), *la langue* (*parole*), *le nez*, *l'oreille*, *la main*, *le bras* (*coudée, coudée*), *le pied* (*jambes, talon, genoux*), *le ventre* (*estomac, entrailles, bile, foie, rate*), *le dos* (*bosse, échine*), *le doigt* (*pouce, ongle*), *le cœur*, *le cheveu* (*poil*), *l'épaule*, *les reins*.

Evo nekoliko primjera: *Avoir mal aux cheveux – Glava mu je kao burem Mamurluk poslije pijanke*; *Couper/fendre les cheveux en quatre – Tražiti dlaku u jajetu*, *Tjerati mak na konac*; *Ne pas avoir de plomb dans la tête – Društvo lako čemo*, *Ponašati se lakomisleno*; *Avoir l'œil américain – Gledati ispod oka*, *Avoir la dent – Biti gladan*, *Parler de grosses dents – Prijetiti, grditi, grubo se obraćati*.¹

¹ Primjeri idiomatskih izraza koji čine korpus preuzeti su iz stručne literature navedene u dijelu Bibliografija: *Sources*.

Istraživanje se bavi složenim strukturama odnosno sintagmama i frazama koje se odlikuju trima zajedničkim karakteristikama: *fiksiranošću, višeleksemnošću i prenesenim značenjem* (Gréciano 2003-1: 42).

Njihov opis podrazumijeva sintaksičku analizu u kojoj je *sintaksa svedena na semantiku* (Greimas 1986: 166). Ona se služi aktantskim modelima i ima za cilj da stvori reprezentativne modele koji će, kako kaže Greimas, definisati i određivati prirodu, odnosno način organizacije semantičkog mikrokosmosa koji proističe ili se manifestuje u korpusu (1986: 166).

Nakon opservacije, analize i mehaničke obrade korpusa, formulisali smo modele koji bi bili u stanju da predstavljaju *strukturu*² idiomatskih izraza (Greimas, 1986: 28). Njihova sintaksička struktura poslužila bi kao izvor informacija o sememskoj strukturi njihovog značenjskog sadržaja, a prvenstveno o odnosima između dvije glavne klase semema³: *predikata i aktanata* (Greimas 1986: 45–54; Rastier 2009: 70–74).

Nije riječ o koncepciji aktanta i predikata s aspekta strukturalne sintakse već prije sa aspekta semantičke sintakse koja *umjesto da formalno sintaksički prikaže semantičke sadržaje, treba da svede sintaksu na semantiku a događaje da predstavi u obliku struktura* (Greimas 1986: 131).

Takav sintaksički model podrazumijeva podjelu semema u rečenici u dvije klase: *AKTANTI* vs. *PREDIKATI* (Greimas 1986: 155–157).⁴

Klasa predikata podijeljena je na dvije podklase: funkcije (proces) i kvalifikacije (stanje).

Klasa aktanata podijeljena je na: A1 subjekat vs. objekat A2; A3 pošiljalac vs. primalac A4; A5 pomoćnik vs. protivnik A6.

Da bismo što preciznije definisali šta podrazumijevamo pod semantičkom deskripcijom ovog korpusa, polazimo od pretpostavke da se semantički sadržaj svih analiziranih idiomatskih izraza sintaksički manifestuje u obliku poruka koje Greimas smatra: *odrazom elementarne strukture značenja na sadržaje koji su već organizovani kao klase aktanata i predikata, to jest,*

² '[...] struktura je način pojavnosti značenja koju karakteriše prisustvo artikulisanog odnosa između dva sema. [...]'].

³ (i) '[...] značenje se posmatra kao semem a on se definiše kao Ns (semičko jezgro kao minimalni i nepromjenljivi sem) et de CS (kontekstualni sem kao varijabilni dio koji proizilazi iz konteksta, to je zajednički imenitelj cijele klase konteksta): semem SM = Ns + Cs'. Greimas pozajmljuje termine *sem* i *klases* od emprunte à B. Potjea i razlikuje: *les classèmes* et *les sèmes nucléaires*.

⁴ Klasa aktanta ne odnosi se na lica već na funkcije ili *sфере djelovanja*. Jedan aktant može biti predstavljen od strane više aktera, a isto tako jedno lice može u sebi objediniti više aktanata. Aktant predstavlja kategoriju koja se realizuje uz pomoć klase aktera koji imaju svoje precizno utvrđene uloge. Drugi dio semema koji grade jednu semantičku poruku predstavljen je klasom predikata, to jest glagola.

strukture koja je hijerarhijski na višem nivou od klasa semema (Greimas 1986: 132).

Aktanti pripadaju klasi aktera u tim porukama i uglavnom je riječ o dvije klase aktanata koji su obdareni metasemima koji određuju njihovu semantičku prirodu bilo kao Subjekta – *koji imaju sposobnost vršenja neke aktivnosti* – i Objekata – *aktanata obdarenih inercijom*.

Predikati mogu biti izraženi ili ne, ali su uvijek integrisani u značajnije idiomatskog izraza. Predikati mogu biti funkcionalni (odnose se na neki proces) ili kvalifikativni (označavaju stanje). Greimas (1986: 123) tvrdi da je klasa funkcionalnih predikata obilježena klasemom **dinamičnost**, dok je klasa kvalifikativnih predikata obilježena klasemom **statičnost**.

Budući da su te poruke zapravo organizovana manifestacija sadržaja, one mogu biti funkcionalne ili kvalifikativne.

Posmatrajući ovaj korpus kao skup elemenata koji imaju jednu zajedničku karakteristiku, uočili smo da svaki pojedinačni izraz poseduje jednu elementarnu strukturu (Greimas 1986: 22),⁵ odnosno može se posmatrati kao poruka, bilo funkcionalna ili kvalifikativna.

Deskripcija strukture pomenutih poruka omogućiće nam da definišemo njihov semantički sadržaj s aspekta aktanata i predikata, kao i s aspekta odnosa koji u njima postoje.

Aktantski modeli i semantička struktura idiomatskih izraza

U ovoj etapi uvešćemo formule modela koji opisuju korpus. Oni su osmišljeni po ugledu na aktantski model koji je prethodno pojašnjen i podrazumijeva aktante (A1, A2, ...) i predikate (F, Q). Sljedeći modeli trebalo bi da obuhvate sve analizirane primjere idiomatskih izraza (E.I.). Ti modeli odražavaju semantičku strukturu izraza koja je prikazana u vidu klasa semema.

Prva formula **F/O [A1; A2;...]** prikazuje sljedeće primjere:

Couper/fendre les cheveux en quatre; F

Rouler sa bosse; F

Avoir les chevilles qui enflent; Q

Ona opisuju jedan E.I. u čiji sastav obavezno ulazi jedan od predikata koji može da označi bilo funkciju ili kvalifikaciju i koji sa jednim ili više aktanata čini značenjsku strukturu jednog E.I.

⁵ Elementarna struktura može se opisati u vidu semantičke ose ili semičke artikulacije.

Druga formula [A1; A2; ...] F/O/ 0 prikazuje donje primjere:

<i>Faire grise mine; Grise mine;</i>	F/0
<i>Être la tête d'affiche; La tête d'affiche;</i>	Q/0
<i>La gueule de bois;</i>	0/Q

Ova formula prikazuje značenjsku strukturu jednog E.I. koju obavezno čini jedan ili više aktanata koji mogu ili ne moraju biti u pratnji funkcionalnog ili kvalifikativnog predikata. Prisustvo predikata nije obavezno što smo u formuli prikazali preko *nultog predikata*: 0.

Modeli su oformljeni na osnovu ideje da *svaka poruka neophodno pripada jednoj od dvije moguće klase poruka*: '[...] F / A ou Q / A [...]' (Greimas, 1986: 155).

Smatramo da sljedeći modeli mogu da prikažu sintaksičku i semantičku strukturu E.I. ovog korpusa:

Modèle 1.: F/O [A1; A2;...] kojem pripada otprilike 174 primjera koji odgovaraju formulama:

F [A1; A2;]: *Casser les pieds à quelqu'un .*

Q [A1; A2;]: *Avoir la dent.*

Modèle 2.: [A1; A2; ...] F/O/ 0 kojem pripada otprilike 138 primjera koji odgovaraju formulama:

[A1; A2; ...] **F/0**: *(se fourrer/ se mettre) le doigt dans l'oeil.*

[A1; A2; ...] **Q/0**: *(avoir) l'estomac dans les talons.*

[A1; A2; ...] **0/Q**: *(avoir) les coudées franches.*

Na kraju ove prve etape, podšetićemo da su goreprikazani modeli osmišljeni nakon prve faze opservacije i analize korpusa.

Sljedeća etapa podrazumijeva sintaksičku analizu i verifikaciju predloženih modela što će nam omogućiti da dopunimo modele i detaljnije opišemo semantičku strukturu korpusa.

U toku prethodne etape uočili smo da značenjsko jezgro svakog idiomatskog izraza na leksičkom planu čini karakteristična leksema koja označava glavu i djelove tijela (la tête et le corps humains et leurs parties), dok na semantičkom planu njega čini jedna klasa semema, to jeste aktanti. Da bismo označili taj elemenat uvešćemo termin *centralni semem (sémème central)* koji se odnosi na značenjsko jezgro svakog izraza.

Očito je da je centralni semem zapravo aktant koji pripada tipu A2 – objekat dok aktant A1 – subjekat ostaje diskretan i izvan fiksirane sintagme. Uprkos tome, uvrstili smo ga u formulu semantičkih modela jer se značenje E.I. odnosi i na taj elemenat.

U narednoj etapi analize korpusa polazimo od dvije osnovne ideje (1. i 2. u tekstu koji slijedi) o fiksiranosti aktanta, odnosno predikata koje će nam omogućiti da provjerimo i dopunimo opis semantičke strukture korpusa.

U tom slučaju, položaj predikata nije stabilan, odnosno fiksiran, moguće ga je izostaviti u okviru eliptične konstrukcije i može se zamijeniti drugim predikatima.

Primjeri M2: *Faire grise mine* – mais aussi *Grise mine*, *Être la tête d'affiche* – *la tête d'affiche*, (avoir) *l'estomac dans les talons*, (se fourrer / se mettre) *le doigt dans l'oeil*, (avoir) *les coudées franches*.

Pokušali smo da provjerimo ovu ideju na određenom broju primjera.

Model 2: [A1; A2; ...] F/Q/ 0:

Faire grise mine ili *Grise mine* [A1; A2; ...] F/ 0,

Être la tête d'affiche ou *la tête d'affiche* [A1; A2; ...] Q/ 0,

(avoir) *l'estomac dans les talons* [A1; A2; ...] Q/ 0,

Ovaj model odražava sintaksičku i semantičku fiksiranost aktanta (A2) kao i njegovu mnogo nestabilniju vezu s predikatom. Uočavamo da predikat ima veću sposobnost varijabilnosti što ćemo pokazati uz pomoć sljedećih primjera.

Polazimo od primjera idiomatskih izraza pod a.:

a. *avoir l'estomac dans les talons* = [A1; A2; ...] Q

se fourrer le doigt dans l'oeil = [A1; A2; ...] F

avoir les coudées franches = [A1; A2; ...] Q

koje ćemo sada posmatrati u modificovanoj formi uz oznaku (*):

b. **sentir l'estomac dans les talons* = [A1; A2; ...] F

**se mettre le doigt dans l'oeil* = [A1; A2; ...] F

**se croire/ s'autoriser les coudées franches* = [A1; A2; ...] F

Možemo zaključiti da modificovane varijante u primjerima pod b. ne mijenjaju početno značenje.

Ukoliko bismo izostavili predikat (F/Q), čini se da je aktant (A2) nosilac istog značenja kao i da je predikat prisutan.

Sljedeći primjeri pokazuju da predikat (F/Q) može biti izostavljen.

Primjeri: ** (...) l'estomac dans les talons* [A1; A2; ...] 0

** (...) Le doigt dans l'oeil* [A1; A2; ...] 0/F

** (...) les coudées franches* [A1; A2; ...] 0/Q

mogu se opisati formulom:

[A1; A2; ...] 0/F/Q.

Uočavamo da kod ovog modela, aktant [A1; A2; ...], nezavisno od predikata, gradi figuru i skoro u potpunosti nosi značenje figure.

Možemo da pretpostavimo da će se u govoru izraz najčešće realizovati s predikatom, ali ukoliko zamislimo primjere sa elipsom ili izostavljanja predikata kao u gorenavedenim primjerima, zaključujemo da će [A1; A2; ...] sačuvati značenje i cjelovitost izraza.

Dakle, izvodimo zaključak da idiomatski izrazi čiju semantičku strukturu opisujemo Modelom 2 imaju sljedeće karakteristike:

- (i) centralni semem (najčešće aktant A2-objekat) manifestuje se u obliku leksema koja je praćena drugim leksemama u funkciji dodataka,
- (ii) ovakvi idiomatski izrazi imaju predikate (F/Q) koji lako trpe zamjenu drugim predikatima ili mogu biti izostavljeni. Takve modifikacije ne bi uništile figuru kao ni značenje izraza,
- (iii) aktanti ovih idiomatskih izraza [A1; A2; ...] zadržavaju figuru i značenje čak i onda kada su bez predikata.

Da bismo nastavili s provjeravanjem prethodno izloženih ideja, osmislili smo upitnik namijenjen izvornim govornicima francuskog jezika s pitanjima na koja smo ponudili mogućnost izbora između nekoliko odgovora. Smatramo da je uključivanje izvornih govornika veoma bitno jer obezbjeđuje kredibilnost odgovora.

Osim toga, predvidjeli smo posebne upitnike za svaki od uočenih modela:

Model 1 i Model 2.

U upitniku smo naveli izvorni idiomatski izraz koji je zatim podvrgnut modifikacijama, najprije na predikatu, a zatim i na aktantu. Te modifikacije su različite prirode, tako da smo predvidjeli najprije zamjenu jednog dijela idiomatskog izraza nekim drugim manje ili više različitim elementom, a nakon toga izostavljanje istog dijela izraza.

Takav postupak omogućava nam da provjerimo dvije osnovne hipoteze, da provjerimo fiksiranost predikata i aktanta, da definišemo njihovu ulogu i odnos, da pomoću pomenutih kategorija opišemo sintaksičku i semantičku strukturu idiomatskih izraza i da dopunimo njihov lingvistički opis odgovarajućom formulom.

U tabelama koje slijede prikazaćemo ilustrativno jedan dio upitnika, takozvanu Tabelu 1, koja nam je omogućila da provjerimo da li se smisao idiomatskog izraza mijenja kao posljedica gorepomenutih modifikacija, i ukoliko je odgovor potvrđan, u kojoj mjeri se promjena manifestuje, kao i pojedinačne tabele koje su poslužile za provjeru dva pomenuta modela (Tabela 2 i Tabela 3).

Tabela 1

1.	(IZVORNI IZRAZ NA FRANCUSKOM JEZIKU) EI intégrale: _____	EI soumise aux quatre type de modification: (MODIFIKOVANI IZRAZ)	Dans les exemples cités dans la colonne ci-dessous, la signification et la figure de l'EI de départ: (U NÁVEDENIM MODIFIKOVANIM PRIMJERIMA, IZVORNI IDIOMATSKI IZRAZ)
	(ZAMJENA) EI modifiée par remplacement au niveau <u>du prédicat:</u>	-----	a) ne changent pas du tout (UOPŠTE SE NE MIJENJA ZNAČENJE); b) sont légèrement modifiés, la figure reste (FIGURA OSTAJE ALI SE ZNAČENJE DJELIMIČNO MIJENJA); c) changent complètement (U POTPUNOSTI SE MIJENJA ZNAČENJE);
	(IZOSTAVLJANJE) EI modifiée par suppression au niveau <u>du prédicat:</u>	-----	a) ne changent pas du tout; b) sont légèrement modifiés, la figure reste; c) changent complètement;
	(ZAMJENA) EI modifiée par remplacement au niveau <u>de l'actant:</u>	-----	a) ne changent pas du tout; b) sont légèrement modifiés, la figure reste; c) changent complètement;
	(IZOSTAVLJANJE) EI modifiée par suppression au niveau <u>de l'actant:</u>	-----	a) ne changent pas du tout; b) sont légèrement modifiés, la figure reste; c) changent complètement;

Tabela 2

Upitnik koji se odnosi na Model 1: F/Q [A1; A2;...]Model 1: *Rouler sa bosse, Casser les pieds (à quelqu'un), Avoir la dent.*

1.	(IZVORNI IZRAZ NA FRANCUSKOM JEZIKU) EI intégrale: <i>corner les oreilles de qqn</i>		Dans les exemples cités dans la colonne ci-dessous, la signification et(la figure de l'EI de départ:
	(ZAMJENA) EI modifiée par remplacement au niveau <u>du prédicat:</u>	<i>*tourner les oreilles de qqn</i>	a) ne changent pas du tout; b) sont légèrement modifiés, la figure reste; c) changent complètement;
	(IZOSTAVLJANJE) EI modifiée par suppression au niveau <u>du prédicat:</u>	<i>* ___ les oreilles de qqn</i>	a) ne changent pas du tout; b) sont légèrement modifiés, la figure reste; c) changent complètement;
	(ZAMJENA) EI modifiée par remplacement au niveau <u>de l'actant:</u>	<i>*corner le nez de qqn</i>	a) ne changent pas du tout; b) sont légèrement modifiés, la figure reste; c) changent complètement;
	(IZOSTAVLJANJE) EI modifiée par suppression au niveau <u>de l'actant:</u>	<i>*corner ___ de qqn</i>	a) ne changent pas du tout; b) sont légèrement modifiés, la figure reste; c) changent complètement;

Tabela 3

Upitnik koji se odnosi na Model 2: [A1; A2; ...] F/Q/ 0

Modèle 2: *Faire grise mine* ou *Grise mine*, *Être la tête d'affiche* ou *la tête d'affiche*, (avoir) *L'estomac dans les talon*

1.	EI intégrale: <i>Être la tête d'affiche</i>		Dans les exemples cités dans la colonne ci-dessous, la signification et la figure de l'EI de départ:
	(ZAMJENA) EI modifiée par remplacement au niveau du prédicat:	<i>*devenir la tête d'affiche</i>	a) ne changent pas du tout; b) sont légèrement modifiés, la figure reste; c) changent complètement;
	(IZOSTAVLJANJE) EI modifiée par suppression au niveau du prédicat:	<i>* ___ la tête d'affiche</i>	a) ne changent pas du tout; b) sont légèrement modifiés, la figure reste; c) changent complètement;
	(ZAMJENA) EI modifiée par remplacement au niveau de l'actant:	<i>*être le visage d'affiche</i>	a) ne changent pas du tout; b) sont légèrement modifiés, la figure reste; c) changent complètement;
	(IZOSTAVLJANJE) EI modifiée par suppression au niveau de l'actant:	<i>*être _____ d'affiche</i>	a) ne changent pas du tout; b) sont légèrement modifiés, la figure reste; c) changent complètement;

Rezultati analize i dopunjeni semantički modeli

Postupak koji smo objasnili u prethodnom tekstu doveo nas je do više konkretnih zaključaka u vezi sa semantičkom strukturom idiomatskih izraza. Da bismo provjerili hipoteze i formulaciju prvobitno definisanih modela služili smo se upitnicima sa modifikovanim izrazima. Dobijeni rezultati potvrdili su jedne i opovrgnuli druge početne ideje o korpusu.

U tekstu koji slijedi izložićemo rezultate u obliku tabela i formula.

Model 1- F/Q [A1; A2]: *Rouler sa bosse*, *Casser les pieds* (à quelqu'un), *Avoir la dent*.

Tabela 4: rezultati analize u procentima.

Vrsta modifikacije			
	Uopšte se ne mijenja značenje	Figura ostaje, ali se značenje samo djelimično mijenja	U potpunosti se mijenja značenje
ZAMJENA aktanta (A2):	14,3%	0%	74,3%
IZOSTAVLJANJE aktanta (A2):	8,6%	5,7%	71,4%
(AMJENA predikata F/Q):	2,8 %	2,8%	74,3%
IZOSTAVLJANJE predikata F/Q:	0%	5,7%	80%

Na osnovu procenata prikazanih u Tabeli 4, u vezi s modifikacijama putem zamjene ili izostavljanja i na predikatu F/Q i na aktantu A2, uočavamo da u ovom tipu izraza (E.I.) predikati F/Q imaju skoro isti stepen stabilnosti odnosno fiksiranosti kao i aktant A2.

Možemo dakle da konstatujemo da je Model 1 bio i na početku dobro formulisan ali da bismo što bolje predstavili fiksiranost i stabilnost veze između predikata i aktanta, umjesto

Modela 1 - F/Q [A1; A2] predlažemo djelimično dopunjenu formulaciju:
Model 1 - [F/Q A1; A2],

Svaka izmjena nekog od ovih elemenata odrazila bi se na značenje cijelog izraza.

Osim toga, uočavamo da je aktant A2 kod Modela 1. prost što znači da se na semantičkom nivou sastoji od samo jednog semema odnosno od samo jedne lekseme na leksičkom nivou: *Rouler sa bosse, Casser les pieds (à qu'elqu'un), Avoir la dent.*

Zbog toga će formula glisiti: **Model 1 - [F/O A1; A2-prost].**

Model 1. ukazuje na uravnoteženost odnosa između *prostog ktanta A2* i predikata F/Q što ga čini veoma fiksiranim. Tu osobinu izrazili smo na način što smo u istoj velikoj zagradi zajedno smjestili aktante i predikat:

Model 2 - [A1; A2] F/Q/ 0: *Faire grise mine* ou *Grise mine*, *Être la tête d'affiche* ou *la tête d'affiche*, (avoir) *L'estomac dans les talons*.

Tabela 5: rezultati analize izraženi u procentima:

Vrsta modifikacije			
	Uopšte se ne mijenja značenje	Figura ostaje ali se značenje samo djelimično mijenja	U potpunosti se mijenja značenje
ZAMJENA aktanta (A2):	2,9%	20%	77,1 %
IZOSTAVLJANJE aktanta (A2):	0%	14,3%	85,7%
ZAMJENA predikata F/Q:	34,3 %	31,4%	34,3%
IZOSTAVLJANJE predikata F/Q:	28,6%	48,6%	22,9%

Na osnovu prikaza u Tabeli 5., zaključujemo da predikati F/Q ne posjeduju istu stabilnost odnosno fiksiranost kao aktant A2.

Ipak, smatramo da rezultati ukazuju na potrebu djelimične dopune formule Modela 2. tako da predlažemo sljedeću definiciju strukture ove skupine izraza:

Model 2 - [A1; A2] / [F/Q].

Treba podštetiti da je centralni semem, odnosno centralni aktant idiomatskog izraza opisanog Modelom 2, uvijek složen to jest polisemičan ili, drugačije rečeno, sastoji se od više leksema na leksičkom nivou. Na morfosintaksičkom nivou to znači da imenica ima i svoj dodatak u vidu: imenskog dodatka ili epiteta, a može da stoji i uz prilošku odredbu (Na primjer: *Faire grise mine* ili *Grise mine*, *Être la tête d'affiche* ili *la tête d'affiche*, (avoir) *L'estomac dans les talons*, itd.).

Dakle, predlažemo sljedeću formulu za opis semantičke strukture Modela 2:

Model 2 - [A1; A2-složeni] / [F/Q].

Smatramo da iz formule treba ukloniti oznaku nultog predikata (0) jer se fakultativnost predikata nije potvrdila kroz analizu određenih izraza. Uprkos postojanju jednog broja idiomatskih izraza kod kojih se značenje ne mijenja ukoliko se ukine predikat F/Q (28,6% analiziranih izraza), smatramo da to ne opravdava uvođenje nultog predikata u formuli Modela 2.

Budući da kod većine analiziranih idiomatskih izraza ovog tipa bilježimo blagu promjenu značenja (48,6%), ili čak potpunu promjenu (22,9%), kao posljedica ukidanja predikata, zaključujemo da predikat i kod Modela 2 posjeduje visok stepen stabilnosti odnosno fiksiranosti u okviru idiomatskog izraza.

Dodajmo još da se u svim ovim slučajevima predikat podrazumijeva. Evo nekoliko primjera: *Faire grise mine* ou *Grise mine*, *Être la tête d'affiche* ou *la tête d'affiche*, (avoir) *l'estomac dans les talons*.

Za razliku od Modela 1, rezultati istraživanja na Modelu 2 pokazuju da je srednja opcija odnosno kriterijum *Figura ostaje ali se značenje samo djelimično mijenja* najzastupljenija kod svih vrsta modifikacija: (20% i 14,3%) kod aktanta A2 naspram (31,4% i 48,6%) kod predikata.

Dopunjeni Modeli 1 i 2

Prethodni rezultati potvrđuju našu početnu ideju da treba napraviti razliku između dva dominantna tipa idiomatskih izraza u korpusu i da je moguće prikazati ih kroz Modele 1 i 2

Tabela 5 i Grafikon 2 potvrdili su da promjene izvršene na aktantu A2 najčešće dovode do promjene značenja jednog E.I.: 77,1% (zamjenom) i 85,7% (izostavljanjem) što svjedoči o visokom stepenu fiksiranosti A2 u izrazu.

Ukoliko se žele uporediti ove vrijednosti s odgovarajućim vrijednostima kod Modela 1, možemo konstatovati da su iste kod Modela 2 mnogo izraženije:

Model 2 - 77,1 % naspram Model 1 - 74,3 %

Model 2 - 85,7 % naspram Model 1 - 71,4 %.

Na osnovu ovih podataka dobija se jasnija predstava o prirodi odnosa koji postoje u okviru jednog idiomatskog izraza (E.I.).

Model 2 ukazuje na visok stepen samostalnosti odnosno fiksiranosti *složenog aktanta A2* u odnosu na *predikat (F ili Q)* što njihov odnos čini manje čvrstim, manje fiksiranim i manje uravnoteženim u izrazu. Ta odlika se očitava u mogućnosti primjene elipse ili izostavljanja predikata, slučaj koji smo mi izuzeli iz formule Modela 2.

Da bismo prikazali tu nefiksiranost njihove veze u E.I. odvojićemo aktante i predikat uz pomoć kose crte (razdvajanje) a njih ćemo pojedinačno smjestiti u okviru velikih zagrada:

Model 2 - [A1; A2 – složeni] / [F/Q].

Primjeri M2: *Faire grise mine* ou *Grise mine*, *Être la tête d'affiche* ou *la tête d'affiche*, (avoir) *L'estomac dans les talons*.

S druge strane, kod Modela 1 uočili smo čvršću i uravnoteženiju vezu između *prostog aktanta A2 i predikata (F ili Q)* što ga čini mnogo stabilnijim i fiksiranijim.

Tu karakteristiku opisali smo u modelu tako što smo u okviru jedne velike zagrade smjestili i aktante i predikat:

Model 1 - [F/Q; A1; A2-prosti].

Primjeri M1: *Rouler sa bosse, Casser les pieds (à quelqu'un), Avoir la dent.*

Sve prethodno provjerene ideje dovode nas do uvjerenja da predložene formulacije modela prikazuju semantičku strukturu dva dominantna tipa idiomatskih izraza ovog korpusa, kao i da svaki od modela može da ima dvije varijante u zavisnosti od prirode predikata (funkcionalni ili kvalitativni) što ćemo označiti pod *a.* odnosno *b.*:

Model 1. a. - [F; A1; A2-prosti]

Model 1. b. - [Q; A1; A2-prosti]

i,

Model 2. a. - [A1; A2-složeni] / [F]

Model 2. b. - [A1; A2-složeni] / [Q].

Literatura

- Gréciano, G., (2003-1), “Le figement s’étend et s’enracine”, *Cahiers de lexicologie*, n° 82, Paris, Champion, p. 41-49.
- Greimas, A.-J., (1966), *Sémantique structurale*. Recherche de la méthode, Paris, Larousse.
- Greimas, A.-J., (1986), *Sémantique structurale*. 3ième éd.: 2002, 2ième tirage: 2007. Paris: PUF.
- Gross, G., (1996), *Les expressions figées en français. Noms composés et autres locutions*. Paris, Gap, 1996.
- Mortureux, M.-F., (2008), *La lexicologie entre langue et discours*. Deuxième édition. Paris: Armand Colin.
- Pottier, B., (1976), *Sémantique et logique. Préface*. Paris: J.-P. Delarge éditeur.
- Pottier, B., (1992), *Sémantique générale*. Paris: PUF, coll. ‘Formes sémiotiques’.
- Rastier, F. (2009), *Sémantique interprétative*. Paris: PUF.
- Rastier, F. (1972), *Idéologie et théories des signes*. Paris: Mouton.

Izvori

- Baggione, V., et L. Masobrio, (2004), *Dizionario dei proverbi. I proverbi italiani organizzati per temi*. Torino: UTET Coll. La Nostra Lingua.
- Gak, V.G., (2005), *НОВЫЙ БОЛЬШОЙ ФРАНЦУСКО-РУССКИЙ ФРАЗЕОЛОГИЧЕСКИЙ СЛОВАРЬ*. МОСКВА: Русский язык, Медиа.
- (2006), *Grande Dizionario di Francese*. Lingua Francese-Italiano, Italiano-Francese. Garzanti Linguistica, Nuova Edizione.
- Maloux, M., (1960), *Dictionnaire des proverbes, sentences et maximes*. Paris: Librairie Larousse – Paris-VI.
- Matešić, J., (1982), *Frazeološki rječnik hrvatskoga ili srpskog jezika*. Zagreb: IRO Školska knjiga.
- Milosavljević, B., (2008), *Srpsko-francuski rečnik idioma i izraza*. Beograd, Zavod za udžbenike.
- Milosavljević, B., i M. Vilišević-Milosavljević, M., (2007), *Srpsko-engljski rečnik idioma*. Beograd: Zavod za udžbenike.
- Montreynard, F., A. Pierron, A., i F. Suzzoni, (2006), *Dictionnaire de proverbes et dictons*. Ed. Dictionnaires Le Robert. Paris: Les usuels du Robert.
- Rat, M., (1957), *Dictionnaire des locutions françaises*. Paris: Librairie Larousse.
- Rey, A., i S. Chantreau, (1985), *Dictionnaire d'expressions et locutions*. Ed. Dictionnaires Le Robert. Paris: Collection les Usuels.
- Rey, A., i S. Chantreau, (2007), *Dictionnaire d'expressions et locutions*. Ed. Dictionnaires Le Robert. Paris: Collection les Usuels.

Sonja ŠPADIJER

SOMATISMS IN FRENCH: SEMANTIC-SYNTACTIC MODELS

The present paper aims to provide a syntactic-semantic description of a type of idiomatic expressions in the French language (somatizms), in terms of semantic syntax that uses actant models to show the organization of semantic structure of idiomatic expressions. Within the research, the author designed an analysis of the fixed part of the idiomatic expression in order to define the relationship of actants and predicates within the actant model. Based on the results of the analysis, definitive actant models are provided that are able to describe the syntactic-semantic structure of idiomatic expressions in the analyzed texts.

Key words: *actants, predicates, fixed structures, semantic models*